

# **Beleidsagenda 'Kwaliteit van het politieke ambt'**

**Adviescommissie Rechtspositie Politieke Ambtsdragers (RPA)  
College voor Arbeidszaken**

**2019-2022**

## 1. Inleiding

Burgemeesters, wethouders, raadsleden en hun ondersteuners zijn dagelijks in de weer met maatschappelijke opgaven. De opgaven waar gemeenten voor staan zijn fors. Van het fysiek domein tot de jeugdzorg en van klimaatdoelstellingen tot de toenemende digitalisering: van gemeenten worden passende oplossingen verwacht. Dit vraagt om een krachtige lokale overheid én dus ook een krachtig lokaal bestuur.

We hebben in Nederland 355 (waarnemend) burgemeesters, 1408 wethouders en 8525 raadsleden. In totaal zijn dit 10288 politieke ambtsdragers die voor gemeenten werkzaam zijn. Zij vormen het lokaal bestuur. Samen met 163.645<sup>1</sup> ambtenaren drukken zij een belangrijke stempel op het welzijn en de welvaart van de burgers in Nederland.

Een adequate rechtspositie stelt politieke ambtsdragers in staat de taken en verantwoordelijkheden te vervullen die we van hen verwachten als samenleving. Dit vraagt om blijvende investeringen. De rechtspositie is een belangrijke voorwaarde voor het aantrekken en behouden van politieke ambtsdragers.

Deze notitie vormt de beleidsagenda 2019-2022 voor de adviescommissie Rechtspositie Politieke Ambtsdragers (hierna verder te noemen: adviescommissie RPA). Wij gaan in deze agenda in op de rol en positie van de commissie en de ontwikkelingen die van invloed zijn op de rechtspositie van politieke ambtsdragers. Vervolgens benoemen we de speerpunten voor deze beleidsperiode met inachtneming van het CvA-beleidsplan 2019-2022 'Trots' en de VNG verenigingsstrategie 'Gemeenten 2024'.

## 2. Terugblik

Het ambt van politieke ambtsdragers is bijzonder. Politieke ambtsdragers vervullen functies die de democratische rechtsstaat 'dragen'. Juist deze bijzondere positie maakt het gesprek over arbeidsvoorwaardelijke voorzieningen soms lastig. Bestuurders en hun aanspraken liggen onder het vergrootglas. Aan het begin van dit millennium werd daarom in opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) de onafhankelijk adviescommissie 'Dijkstal' ingesteld. In 2004 vatte deze commissie haar adviezen samen in het rapport 'Dienen en Verdienen'. In dit rapport werd o.a. gepleit voor meer marktconforme en passende beloningen voor politieke ambtsdragers, meer uniformiteit tussen de verschillende rechtsposities en regels rondom (melding) van nevenfuncties- en/of inkomsten.

Veel van deze adviezen hebben in de loop van de jaren gevolg gekregen. De economische crisis - die rond 2008 begon - heeft er echter voor gezorgd dat alle adviezen rondom een nieuwe beloningsstructuur er niet zijn gekomen. Tussen 2010 en 2015 zijn er wel andere impactvolle rechtspositionele wijzingen doorgevoerd, zo is bijvoorbeeld de sollicitatie- en re-integratieplicht voor oud-bestuurders ingevoerd en zijn de APPA-uitkeringen versoberd.

Mede naar aanleiding van de doorgevoerde versoberingen is door de koepels, waaronder de VNG en de beroepsverenigingen, in 2014 gevraagd om een herijking van de visie op de rechtsposities van politieke ambtsdragers. In 2015 heeft toenmalig minister Plasterk de integrale visie van het kabinet

<sup>1</sup> Personeelsmonitor 2018, A&O fonds Gemeenten, 2019.

getiteld 'Bijzondere ambten, een toegesneden rechtspositie' opgesteld. In deze visie werden de bijzondere kenmerken van de politieke ambten benoemd. Afgesproken werd de integrale visie bij toekomstige regelgeving als toetssteen te gebruiken.

Het meest recente - rechtspositionele - wapenfeit is de introductie van het geharmoniseerde Rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers per 1 januari 2019. Tussen 2012 – 2018 is door BZK in afstemming met onder andere de VNG hard gewerkt aan de harmonisatie van zeven verschillende rechtspositiebesluiten tot één rechtspositiebesluit voor de drie decentrale overheden. Dit nieuwe rechtspositiebesluit heeft een transparant en uniform karakter; verschillen in hoogte van onkostenvergoedingen en regelingen zijn vervangen door moderne en adequate voorzieningen die het functioneren van ambtsdragers moet versterken.

De afgelopen beleidsperiode heeft ook in het teken gestaan van de versterking van het aanzien van het politieke ambt, de arbeidsmarktpositie van bestuurders en de verhoging van de raadsledenvergoeding in kleine gemeenten.

Al met al zijn er behoorlijke slagen gemaakt de afgelopen jaren. Ook is duidelijk dat rechtspositionele veranderingen een lange adem vergen en dat (noodzakelijke) 'vernieuwing' van de rechtspositie soms wordt ingehaald door de politieke werkelijkheid. Uitdagingen waar we ook in de komende beleidsperiode mee te maken zullen hebben.

### **3. Speelveld**

De adviescommissie RPA bevindt zich, als onderdeel van de VNG netwerkorganisatie, in een dynamisch speelveld van verschillende interne en externe netwerken. Binnen de VNG-governancestructuur is de adviescommissie RPA functioneel gepositioneerd onder het College voor Arbeidszaken (CvA) gezien de overlap in kennis over de arbeidsvoorwaarden. De adviescommissie RPA is hiërarchisch niet ondergeschikt aan het CvA. Met de positionering bij het CvA wordt de specifieke kennis en het permanente karakter van de adviescommissie goed geborgd.

De adviescommissie RPA zoekt afstemming met andere VNG-commissies waar het om interdisciplinaire vraagstukken gaat, zoals met de commissie Raadsleden en Griffiers (R&G) over het functioneren van de gemeenteraad als orgaan, de commissie Bestuur en Veiligheid (B&V) over lokale democratie en weerbaar bestuur en de commissie Gemeentefinanciën (FC) over de financiële implicaties van (wijziging in) rechtspositionele voorzieningen.

De VNG staat voor haar 355 gemeenten; we trekken gezamenlijk op waar het kan en differentiëren waar dat nodig of zelfs noodzakelijk is. Dit vereist een flexibele en wendbare opstelling van de adviescommissie RPA in de verwezenlijking van het uiteindelijke doel: goede en betaalbare arbeidsvoorwaarden voor alle gemeentelijke politieke ambtsdragers. Het is daarom belangrijk om tussen de verschillende doelgroepen en belangen een goed evenwicht te vinden en draagvlak te hebben bij de diverse achterbannen. De noodzaak tot goede afstemming en samenwerking blijft. De VNG ziet zichzelf als verbindende partij tussen die verschillende doelgroepen.

#### *Overleg Rechtspositie Decentrale Politiek Ambtsdragers (ORDPA)*

De minister van BZK is stelselverantwoordelijke voor de arbeidsvoorwaarden van (decentrale) politieke ambtsdragers en versterking van de bestuurlijke integriteit en weerbaarheid. BZK heeft een belangrijke verantwoordelijkheid als het gaat om behoud van goed gekwalificeerde politieke ambtsdragers. Voor de

VNG en de andere koepelorganisaties van de decentrale overheden en de beroepsverenigingen is de minister van BZK daarom hét aanspreekpunt als het gaat om de rechtspositie van politieke ambtsdragers.

BZK heeft het overleg over de rechtspositie van decentrale politieke ambtsdragers geformaliseerd in het Overleg Rechtspositie Decentrale Politieke Ambtsdragers (ORDPA). BZK streeft binnen het ORDPA naar open en reëel overleg over arbeidsvoorwaarden voor decentrale politieke ambtsdragers. De adviescommissie RPA is namens de VNG in het ORDPA vertegenwoordigd. Aan dit overleg nemen ook het Interprovinciaal Overleg (IPO), de Unie van Waterschappen (UvW) en de beroepsverenigingen deel, te weten het Nederlands Genootschap van Burgemeesters (NGB), de Wethoudersvereniging en de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden (NVvR).

Het doel van de partijen binnen het ORDPA is om de arbeidsvoorwaarden van decentrale politieke ambtsdragers te optimaliseren en waar nodig in samenwerking te herzien om het politieke ambt aantrekkelijk te houden voor zittende en toekomstige ambtsdragers.

De adviescommissie RPA brengt advies uit over gedane voorstellen in het ORDPA en brengt eigen standpunten en thema's in. In de adviescommissie RPA wordt afgewogen welke (rechtspositionele) ontwikkelingen aandacht behoeven en op welke manier VNG en/of de adviescommissie hierin een rol kan of wil spelen. Daar waar mogelijk wordt samengewerkt met het IPO, de UvW en de beroepsverenigingen.

#### *Relatie met de beroepsverenigingen*

De adviescommissie RPA vertegenwoordigt in haar werk alle raads- en commissieleden, wethouders en burgemeesters. Hiermee heeft de adviescommissie RPA de brede taak om de belangen van alle gemeentelijke politieke ambtsdragers te behartigen. Dit is anders dan bij de beroepsverenigingen; die primair verantwoording af aan de eigen achterban en stemmen daar ook hun belangenbehartiging en dienstverlening op af. Bij de prioritering van thema's staan bij de beroepsverenigingen de wensen en behoeften van hun eigen beroepsgroep centraal. De beroepsverenigingen kiezen eigenstandig hun prioriteiten en opereren onafhankelijk van de VNG.

Daar waar mogelijk werkt de adviescommissie RPA samen met de beroepsverenigingen, wetende dat belang en rol soms kunnen verschillen. Gezamenlijkheid bevordert de slagkracht in gesprekken met BZK. Bij het specifieke ambt horen passende arbeidsvoorwaarden. In de komende periode wordt samen opgetrokken om de sociale zekerheden die politieke ambtsdragers hebben te bestendigen. Daarnaast blijft het een gemeenschappelijke taak van de VNG en de beroepsverenigingen om de bijzondere (rechts)positie van de politieke ambtsdragers onder de aandacht te brengen bij BZK en in de Tweede Kamer. Zo dragen we gezamenlijk bij aan de voorwaarden voor een goed functionerend openbaar bestuur op lokaal niveau.

#### **4. Werkomgeving politieke ambtsdragers**

De politieke omgeving waarbinnen bestuurders en raadsleden hun politieke ambt uitoefenen is de laatste jaren veranderd. De politieke tegenstellingen zijn gegroeid en de onderlinge omgangsvormen verhard. Colleges en raden moeten meer investeringen doen voor verbinding met de lokale samenleving en voor verbinding met elkaar. De toename van politieke ambtsdragers uit de geledingen van lokale politieke partijen - die soms een kwetsbaarder partijstructuur kennen dan de traditionele landelijke partijen - maken deze behoefte aan verbinding urgenter.

We zien bij gemeentebestuurders een toename van de werkdruk. De hoeveelheid taken voor de gemeenten zijn uitgebreid, de verwachtingen die op gemeentelijke politieke ambtsdragers rusten worden steeds groter. Daarbij hebben bestuurders meer te maken met ongewenste druk, bedreiging en ondermijning vanuit de samenleving. Tevens zijn de afbreukrisico's voor bestuurders toegenomen. Sociale media zorgen ervoor dat bestuurders op de voet kunnen worden gevolgd. Het imago kan sneller worden aangetast en het begrip 'integriteit' wordt in enkele gevallen als politiek wapen gebruikt. Dit heeft invloed op het werkklimaat van bestuurders en soms ook op het persoonlijk leven. Het is nog belangrijker geworden te investeren in de kwaliteit van het politieke ambt en de veiligheid voor betrokkenen.

## **5. Speerpunten**

### **A. Rechtspositie**

#### *Uitgangspunten*

- Voor de komende periode is het belangrijk dat er wordt geïnvesteerd in een gedepoliteerd gesprek over de beloning van politieke ambtsdragers. Voorop dient te staan de kwaliteit van het bestuur en bijhorende verantwoordelijkheden. Bij gemeenten is de bestuurlijke taakzwaarte de afgelopen jaren alsmat toegenomen; bestuurders hebben zwaardere taken met meer afbreukrisico. De rechtspositie dient hierop te worden geijkt.
  
- Politieke ambtsdragers hebben enerzijds behoefte aan differentiatie in de rechtspositionele regelingen. Maar anderzijds zijn zij ook gebaat bij uniforme rechtspositionele voorzieningen om zo de besluitvorming omtrent de rechtspositie te depoliteeren. Tussen deze 'uitersten'- uniformiteit en differentiatie- zal een balans moeten worden gevonden. Uniformiteit mag in ieder geval niet leiden tot onnodige inperking van de keuzemogelijkheden.
  
- De dualisering heeft de roep om een professioneel bestuur vergroot. Voor de gemeenteraad geldt het beginsel van 'lekenbestuur'. In de ondersteuning van bestuurders en raadsleden zal een balans moeten worden gevonden tussen toegankelijkheid en professionalisering. Belangstellenden voor het politieke vak dienen goed geïnformeerd te worden over de 'ins- and outs' van het politiek leven om zo goed mogelijk beslagen ten ijs te komen bij de invulling ervan.
  
- Colleges en gemeenteraden willen een afspiegeling zijn van de gemeenschap die ze representeren. Een adequate rechtspositie dient hierin dit te stimuleren.

Voor de komende periode zal de adviescommissie RPA in samenwerking met het bureau van de VNG zich daarom inzetten voor:

- Het behartigen van de belangen van politieke ambtsdragers voor een evenwichtig en moderne rechtspositie in het ORDPA en andere relevante overleggen. Wij zullen de Tweede Kamer proactief benaderen met onze standpunten over rechtspositionele kwesties.
- Het versterken van de professionele ontwikkeling en ondersteuning van politieke ambtsdragers. Hierbij wordt aansluiting gezocht bij het samenwerkingsprogramma Democratie in Actie waar wordt ingezet op versterking van de lokale democratie en lokaal bestuur. In dit programma participeren de VNG, BZK en de beroepsverenigingen.

*Wat gaan we daarvoor doen:*

- Proactief in gesprek met BZK en de Tweede Kamer om gevolg te geven aan de integrale visie "Bijzondere ambten, bijzondere rechtspositie" en ijking van de rechtspositie aan de taakwaarde van lokale politieke ambtsdragers.
- In deze beleidsperiode heeft de VNG reeds een positieve reactie gegeven op het consultatieverzoek van de minister van BZK over het wetsvoorstel voor instelling van een onafhankelijk adviescollege voor majeure thema's zoals beloningen en pensioenen binnen de rechtspositie van politieke ambtsdragers. Tijdens deze beleidsperiode zal de rol van dit adviescollege verder invulling krijgen. De VNG volgt dit proces en levert actief haar bijdrage.
- Bij aanpassingen in relevante wetgeving zal de VNG ambtelijk en/of bestuurlijk advies uitbrengen aan BZK en indien nodig ook aan de Tweede Kamer.
- VNG informeert politieke ambtsdragers over hun rechtspositie. De VNG deelt kennis over de uitvoering van rechtspositionele regelingen en ontwikkelt handvatten. De lokale praktijk van gemeenten is leidend in de periodieke rechtspositieoverleggen met BZK.

## **B. Sociale zekerheid en pensioen**

### *Achtergrond*

Sinds 2010 is er een groot aantal wijzigingen in de Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (Appa) aangebracht. Uit de wijzigingen is een trend te herkennen dat de Appa-ontslaguitkering en het Appa pensioen steeds meer in lijn worden gebracht met de principes en leerstukken van het reguliere sociale zekerheidsrecht en ABP pensioen voor werknemers. De meest recente wijziging is dat de voortgezette ontslaguitkering is versoerd voor nieuw aangetreden politieke ambtsdragers met een Appa-ambt. In de Tweede Kamer is een wetsvoorstel aanhangig om de maximale duur van de Appa-ontslaguitkering verder te beperken. Intussen is BZK al geruime tijd bezig met een wetgevingstraject om de situatie bij arbeidsongeschiktheid, de zogenaamde invaliditeitsuitkering in de Appa meer in lijn te brengen met de WIA(-systematiek).

### *Wat is er bereikt de afgelopen 4 jaar*

De VNG heeft zich samen met BZK en andere koepels uit het decentraal bestuur ingezet om de bijzondere (rechts)positie van het politieke ambt onder de aandacht te brengen. Hierbij is getracht duidelijk te maken wat de verschillen zijn in de sociale zekerheid en pensioen tussen de overheidswerknemers en politieke ambtsdragers en wat hiervan de ontstaansgeschiedenis is. Tegelijkertijd heeft de VNG geconstateerd dat het politieke klimaat ten aanzien van voorzieningen van politieke ambtsdragers weerbarstig en politiek is.

Er heerst een tendens om de sociale zekerheids- en pensioenvoorzieningen in de Appa gelijk te schakelen met de sociale zekerheids- en pensioenvoorzieningen van werknemers. De VNG is bezorgd dat deze tendens van versoering zich verder voortzet zonder dat er wordt ingegaan wat de geschiedenis en juridische onderbouwing hiervan is.

Bijvoorbeeld, in het actuele wetsvoorstel van kamerlid Van Raak (SP) wordt voorgesteld om de maximale duur van de reguliere Appa-ontslaguitkering van 38 maanden terug te brengen naar 24 maanden, gelijk aan de duur van de WW-uitkering voor werknemers. Deze versoering houdt volgens ons onvoldoende rekening met het karakter van de rechtspositie van politieke ambtsdragers, zoals de afwezigheid van ontslagbescherming voor politieke ambtsdragers. De uitgangspunten in de integrale visie 'Bijzondere ambten, bijzondere rechtspositie' van BZK dienen als basis voor de reactie op het wetsvoorstel.

### *Waar staan we nu*

Op dit moment is de Appa moeilijk te lezen en wat betreft terminologie een verouderde wet. Hoewel de principes en uitgangspunten in de Appa voorheen waren toegesneden op de bijzondere positie van politieke ambtsdragers, zijn er de laatste jaren kleine aanpassingen in de Appa steeds verder toegegroeid naar de grondslagen en maatstaven van de WW en het ABP Pensioenreglement. Voor het ouderdomspensioen en het wezenpensioen is de harmonisering inmiddels voltooid. De arbeidsongeschiktheidsregeling in de Appa is nog steeds verouderd en is volgens de wetgever aan modernisering toe.

### *Wat willen we de komende beleidsperiode gaan bereiken, waar gaan we aan werken*

De Appa moet een sociaal vangnet zijn dat toegesneden is op de politieke ambtsdragers met een Appa-ambt. Wij willen de komende beleidsperiode wederom de bijzondere rechtspositie van politieke ambtsdragers in relatie tot de sociale zekerheid en pensioen onder de aandacht brengen bij BZK, waarbij de nadruk wordt gelegd op de verschillen en overeenkomsten met de rechtspositie van ambtenaren. Ook willen we aan BZK een bijdrage leveren aan de moderniseringsoperatie van arbeidsongeschiktheidsregeling in de Appa.

Het sollicitatiebesluit voor gewezen (bestuurlijke) politieke ambtsdragers is aan modernisering toe, omdat blijkt dat de re-integratie van gewezen (bestuurlijke) politieke ambtsdragers na hun loopbaan lastig is. Bestuurders met een Appa-ambt vinden buiten de politiek in afnemende mate een nieuw dienstverband. Een aanpassing van het sollicitatiebesluit is gewenst, want politieke ambtsdragers die zich tijdens het ambt oriënteren op de arbeidsmarkt, hebben een grotere kans op een nieuwe baan. De aanpassing sluit mooi aan bij de nieuwe faciliteiten in de nieuwe Rechtspositie decentrale politieke ambtsdragers voor re-integratie van bestuurlijke ambtsdragers op de arbeidsmarkt.

Daarnaast wil de VNG zich inzetten voor betere voorlichting. In de markt is weinig kennis voorhanden over de Appa. De regelgeving in de Appa is specifiek. We willen in de voorlichting benadrukken dat politieke ambtsdragers met een Appa-ambt naast de voorzieningen Appa-ontslag en invaliditeitsuitkering geen recht hebben op reguliere sociale zekerheidsuitkeringen conform de ZW, WW en WIA.

### *Hoe gaan we ons doel bereiken?*

- BZK adviseren over voorgenomen wijzigingen over het arbeidsongeschiktheidspensioen en de mogelijke inpassing van centrale begrippen uit de arbeidsongeschiktheidswet (WIA).
- BZK adviseren om het sollicitatiebesluit voor gewezen politieke ambtsdragers alsmede de handreiking te actualiseren en meer focus aan te brengen voor re-integratie op de arbeidsmarkt tijdens /of vlak voor het einde van het politieke ambt.
- Proactief in gesprek met BZK en de Tweede Kamer om de term wachtgeld niet meer in communicatie te gebruiken, omdat het negatieve associaties opwerkt. Er worden suggesties aangedragen om een nieuwe term te introduceren vergelijkbaar met ambtenaren / werknemers.
- VNG informeert politieke ambtsdragers over sociale zekerheid en pensioen. De VNG deelt kennis over de uitvoering van de Appa en aanverwante besluiten en ontwikkelt in samenwerking met ketenpartners handvatten, zoals handreikingen.

## **C. Weerbaar bestuur, een veilige en integere werkomgeving**

### *Wat is er bereikt de afgelopen 4 jaar*

Eind 2016 liep het programma Veilige Publieke Taak (VPT) af binnen BZK. Het programma zag op het voorkomen en verminderen van agressie en geweld tegen werknemers in de publieke sector, waaronder ook politieke ambtsdragers werden geschaard. Na een lobby van o.a. de VNG voor voortzetting van het programma heeft de toenmalige minister aan de Kamer toegezegd met een gedeeltelijke opvolging te komen van VPT. Dat is uiteindelijk het Netwerk Weerbaar Bestuur geworden dat in april 2018 is opgericht. Het Netwerk ziet op politieke ambtsdragers en ambtenaren, waarbij het zwaartepunt in deze beginfase vooral op politieke ambtsdragers ligt. Thema's die aan de orde komen zijn integriteit en agressie en geweld waarbij veel aandacht is voor ondermijning van het openbaar bestuur.

De afgelopen jaren heeft de VNG, voorafgaand aan de start van het Netwerk Weerbaar Bestuur, samen met de andere koepels van decentrale overheden en BZK nauw samengewerkt op het gebied van integriteit. Zo zijn er verschillende standaarden en modellen tot stand gekomen waaronder handreikingen en gedragscodes volksvertegenwoordigers en (dagelijks) bestuurders. Deze producten zijn ook terug te vinden in de VNG toolkit integriteit (digitale gereedschapskist in beheer van de VNG) die in 2015 gereed is gekomen en dient als hulpmiddel voor het vormgeven van integriteitsbeleid voor ambtenaren en politieke ambtsdragers binnen gemeenten. Sinds 2017 is de VNG medeorganisator van de Dag en Nacht van de Integriteit 2017 en heeft daarmee een voorlichtende rol. De Nacht wordt hoofdzakelijk georganiseerd voor bestuurders in het licht van hun lokale verantwoordelijkheid als 'hoeder van de integriteit' en heeft tot doel hen een handelingsperspectief te bieden.

### *Waar staan we nu*

De VNG speelt een grote rol op het gebied van kennisdeling en het vergroten van het integriteitsbewustzijn. Daarom neemt VNG initiatief om over integriteit te praten en daarmee maken we het bespreekbaar (open cultuur). In dat kader is op het VNG jaarcongres 2019 een workshop georganiseerd met sprekers uit het Netwerk Weerbaar met het thema herkennen van ondermijnende activiteiten waaronder intimidatie, integriteitsschendingen en het bieden van handelingsperspectief. Aan open cultuur gerelateerd zijn politieke ambtsdragers die naar buiten treden richting maatschappij en daar het risico bij lopen dat zij geconfronteerd worden met ruwe omgangsvormen van burgers al dan niet via social media. In dat kader is er een grijs gebied waar te nemen als het gaat om laster en smaad versus de vrijheid van meningsuiting van burgers.

### *Wat willen we de komende beleidsperiode gaan bereiken, waar gaan we aan werken*

De volgende zaken zullen de komende jaren aandacht krijgen:

- Het gebruik van social media door politieke ambtsdragers om risico's te beperken en te acteren op misbruik van social media door burgers.
- De komende jaren zullen wij de Dag en Nacht van de integriteit blijven organiseren en informatiemateriaal verspreiden via onze website en toolkit integriteit. In het kader van kennisdelen is het mogelijk dat er workshops worden georganiseerd tijdens formele VNG-bijeenkomsten als de BALV en het VNG jaarcongres.
- In het licht van ondermijning van het openbaar bestuur en de risico's die er zijn ten aanzien van infiltratie wordt de komende jaren de nadruk gelegd op screening van bestuurders en wordt gestreefd naar eenduidigheid daarin. Daarbij zullen raadsleden ook aandacht krijgen.



- In gesprek blijven met BZK over maatregelen ten behoeve van de veiligheid van politiek ambtsdragers.

## **Diensten en producten**

### *Vraagbeantwoording*

De VNG heeft dienstverlening aan haar leden hoog op de agenda staan. Het onderwerp politieke ambtsdragers staat al jaren in de top drie van de meest gestelde vragen door gemeenten aan de VNG. Jaarlijks beantwoordt de VNG gemiddeld 600 vragen over de rechtspositie van politieke ambtsdragers. Het streven is dat de leden binnen 5 werkdagen antwoord krijgen van een medewerker van de VNG. Daarnaast wordt op de website van de VNG informatie over de rechtspositie politieke ambtsdragers actueel gehouden. Zo worden bij rechtspositionele veranderingen lijsten geplaatst waarin antwoord wordt gegeven op veelgestelde vragen.

### *Bijeenkomsten*

In de afgelopen beleidsperiode zijn in aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen of anderszins regionale bijeenkomsten georganiseerd om medewerkers van afdelingen P&O en bestuursadviseurs te informeren over de wijzigingen in de rechtspositie van politieke ambtsdragers. Dergelijke bijeenkomsten blijven we organiseren in de aankomende beleidsperiode.

### *Lobby*

De VNG vindt kwaliteit van het lokaal bestuur belangrijk. Daar hoort een goede rechtspositieregeling voor decentrale ambtsdragers bij. De VNG benut de relevante bijeenkomsten en overleggen in de Tweede Kamer om haar inhoudelijke standpunten naar voren te brengen. Belangrijk daarbij is dat toekomstige wijzigingen in de rechtspositie zullen moeten worden getoetst aan de integrale visie.

### *VNG Academie voor Lokaal Bestuur*

Via de VNG Academie voor Lokaal bestuur van de VNG, kunnen raadsleden en wethouders een workshop of masterclass volgen om de nodige kennis op te doen over het functioneren van het openbaar bestuur. De academie staat er voor open om nieuwe cursussen of trainingen toe te voegen aan haar aanbod. Er zal worden onderzocht of de workshop 'Integriteit voor raadsleden' een vast onderdeel kan worden van het trainingsaanbod van VNG Academie.

### *Netwerk Weerbaar Bestuur*

Het Netwerk Weerbaar Bestuur is een netwerkstructuur die door het BZK wordt ondersteund. Binnen het Netwerk zijn veel partners verenigd. Samen spannen zij zich in voor een weerbaar bestuur, waarin politieke ambtsdragers hun ambt veilig én integer kunnen blijven uitoefenen. Het netwerk kent een eigen website waarop alle producten en diensten zijn weergegeven van de aangesloten netwerkorganisaties, zoals van het Steunpunt Integriteit Politieke Ambtsdragers en de beroepsverenigingen van politieke ambtsdragers.

In het Rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers is net als voorheen een grondslag opgenomen om een veilige werkplek te waarborgen voor politieke ambtsdragers. Gemeenten kunnen via deze grondslag veiligheidsmaatregelen aan de werkplek of woning treffen. De VNG wil in de komende beleidsperiode aandacht blijven besteden aan de preventie van agressie en geweld tegen politieke ambtsdragers.

### *Collectieve zorgverzekering*

De VNG heeft met enkele zorgverzekeraars (in 2019 waren dit IZA-zorgverzekeraar N.V., CZ en Menzis) een collectief contract afgesloten dat voorziet in een collectieve premiekorting op de ziektekostenverzekering voor alle gemeenteambtenaren, (oud-) burgemeesters, (oud-)wethouders en raadsleden.

## **Instrumenten**

### *Modellen en handreikingen*

De VNG-modelverordeningen zijn al jaren een bekend en gewaardeerd product voor gemeenten. Op het gebied van de rechtspositie van politieke ambtsdragers kennen we de modelregeling Rechtspositie college en modelverordening rechtspositie Raads- en commissieleden. We brengen ook specifieke informatiebladen uit over de rechtspositie van politieke ambtsdragers. Een praktisch hulpmiddel vormt de handreiking Integriteit voor Politieke Ambtsdragers. Als bijlage bij deze handreiking is de modelgedragscode integriteit voor bestuurders en volksvertegenwoordigers toegevoegd.

### *VNG toolkit integriteit*

Om informatie en nieuws rondom (bestuurlijk) integriteit inzichtelijker te maken is de VNG toolkit integriteit ontwikkeld. Het instrument heeft tot doel om politieke ambtsdragers bewust te maken van integer gedrag binnen de ambtelijke en politieke omgeving. Het is daarmee ook ondersteunend bij het vormgeven van integriteitsbeleid voor bestuur en raad. De toolkit wordt continu actueel gehouden door de VNG met praktijkvoorbeelden, nieuws en veelgestelde vragen. De toolkit maakt ook onderdeel uit van de website Netwerk Weerbaar Bestuur.

## **Addendum**

Een selectie van aandachtspunten van de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden (NVvR) waar de beleidsagenda/de commissie rekening mee houdt.

- De NVvR is geen beroepsvereniging maar een belangenvereniging. Het raadslidmaatschap is geen beroep.
- De NVvR vindt dat de verschillen tussen raadsleden enerzijds en burgemeesters en wethouders anderzijds meer kunnen worden gespecificeerd. Lekenbestuur versus professioneel bestuur vraagt extra aandacht voor de rechtspositie van raadsleden.
- De rechtspositie dient geïkt dient te worden op taakzwaarte, beloning etc. In de beleidsagenda wordt niet gesproken over de financiering van de rechtspositie. De NVvR vindt het wenselijk om ook de financiering van aanpassingen te benoemen.
- De NVvR is van mening dat er ook aandacht dient te worden besteedt aan de positieve kanten en/of kansen van sociale media
- De NVvR is van mening dat ondermijning niet alleen gaat om screening maar ook om de bewustwording van risico's. Het is wenselijk hier ook aandacht aan te besteden.
- De NVvR vindt het screenen van raadsleden ook een verantwoordelijkheid van politieke partijen. In het kader van verantwoordelijkheden en bevoegdheden dient dit goed in het oog te worden gehouden.